

Abraham Jacob van der Aa, (Amsterdam, 7 december 1792 - Gorinchem, 21 maart 1857) was een Nederlandse letterkundige, die voornamelijk bekend is geworden door zijn Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden en door zijn Biographisch Woordenboek der Nederlanden. Hij was auteur van de Zuid- en Noord-Nederlandse Volksalmanak en heeft in die hoedanigheid veel materiaal kunnen verzamelen voor zijn Woordenboek. Het lag in zijn bedoeling om van alle plaatsen het wetenswaardigste bijeen te brengen.

Het Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, waarvan het eerste deel in 1837 het licht zag, is een woordenboek dat een uitvoerige beschrijving geeft van geschiedenis en geografie van grote en kleine plaatsen in Nederland. Van der Aa zette zijn Aardrijkskundig Woordenboek voort tot in 1851, het telde toen veertien delen. Ook tegenwoordig is het naslagwerk nog in gebruik bij onderzoekers die behoefte hebben aan feiten of anekdotes over personen of instellingen die in een bepaalde plaats hun sporen hebben achtergelaten. Nadat een herdruk van het werk uit 1976 was uitverkocht, heeft in 2003 het Centraal Bureau voor Genealogie het initiatief genomen om de tekst op CD-ROM beschikbaar te stellen.

BEVERWIJK, gemeente in het baljuwschap van Blois, provincie Noord-Holland, HEEMSKERK (SLOT TE), adellijk huis in Kennemerland, in de provincie Noord-Holland, arrondissement en 5 uur ten Noorden van Haarlem, kanton en 1 uur ten Noorden van Beverwijk, en in de gemeente en 5 minuten ten Noorden van Heemskerk.

Het is door Willem II, Graaf van Holland en Roomsche Koning, gebouwd, tot eenen voorburg tegen de wederspannige Westfriezen, stellende hij daarover tot Slotvoogd Hendrik van Heemskerk, onder voorwaarde, dat hij met een zeker aantal dappere krijgslieden, de gemelde Friezen, zoo veel hem doenlijk ware, in eene gedurige beweging en vrees zoude houden, waarvoor gemelde graaf hem jaarlijks 500 ponden (225 guldens) toelag, en daarenboven tot Baljuw van Kennemerland verhief, opdat hij, in tijd van nood en bij het naderen des vijands, al degenen, welke onder het baljuwschap behoorden, zou kunnen opontbieden, om de Friezen met geweld te keeren, en hun het stroopen en plunderen op den Hollandschen bodem te beletten.

Na het overlijden van Mein of Menne van Heemskerk, Vrouwe van Oosthuizen, die in het jaar 1472 nog leefde, en gehuwd was met Gusmear van Vianen, Heer van Noordeloos, kwam het aan hare dochter Maria van Vianen, Vrouwe van Noordeloos, Heemskerk enz., welke tot echtgenoot kreeg Arend van Strijen, Heer van Zevenbergen, bij wien zij, behalve twee zonen, jong gestorven, gewonnen heeft Maria van Zevenbergen, Vrouwe van Heemskerk, Noordeloos en Capelle op den IJssel, die in huwelijk had Cornelis van Bergen of Glimes, Ridder van het Guldenvlies, en bij zijn sterven, in het jaar 1529, naliet Maximilliaan van Bergen of Glimes, Ridder van het Guldenvlies, die bij zijne vrouw Anna van den Gragt, geen kinderen gewonnen heeft, en in het jaar 1544 stervende, de heerlijkheid Zevenbergen, Noordeloos, Heemskerk, Capelle en Polsbroek, overbragt op zijnen broeder Cornelis van Bergen of Glimes, die ongehuwd blijvende, zijne heerlijkheid naliet aan Maria van Bergen of Glimes: gehuwd zijnde met Louis de Ligne, Heer van Barbançon, gaf haars broeders nagelatene en op haar vervallene heerlijkheden over aan haren zoon Jan de Ligne, Heer van Barbançon, Ridder van het Guldenvlies. Deze huwde met Margaretha van der Mark, Gravin van Aremberg, die, bij het overlijden van haren

broeder Robbert, het graafschap Aremborg verkreeg, waarom Jan de Lisse haar echtgenoot gemeenlijk onder den naam van Graaf van Aremborg voorkomt. Nadat hij, die voor Filips II, Koning van Spanje, Gouverneur van Friesland en Groningen was, in het jaar 1586, bij Heiligerlee was gesneuveld, kwam het Slot te Heemskerk aan zijnen zoon Karel de Lisse : Graaf van Aremborg, Prins van Rebecque enz., die den naam en het wapen zijns vaders verliet, zijne meeste goederen in Holland gelegen verkocht, en alzoo mede op den 11den Junij des jaars 1610, zijne goederen te Heemskerk bestaande in het Huis te Heemskerk, destijds gemeenlijk Zevenbergen geheeten, » met het oude slot daar neven staande, met de grachten, singels, boomgaarden en landerijen, zoo aan het gemelde huis als in den geest daaromtrent gelegen, en daaraan behoorende, met al zulke hooge jurisdictie, als aan het gemelde huis en gevolgen van dien zouden mogen zijn, voorts de manschappen en praeëminentien van leenen, de duinen en wildernissen met het regt van inschrijving van beesten, den zodenslag, zekere tienden te Heemskerk, zoo groot als smal, verscheidene cijnzen, thijnzen, renthen, erfpachten, molenwerf en wind, de zwanendriften, mitsgaders alle zoodanige goederen, actiën en geregtigheden, als vanouds daaraan gehoord hadden, verbindende tot vrijwaring der kope, zijne stad, vrije heerlijkheid en goederen te Zevenbergen, voor de somma van honderd vijf en dertig duizend gulden aan Daniel de Hertaing, Heer van Marquette, zijnde eene heerlijkheid, tusschen Bouchain en Arleux, in het graafschap Henegouwen, ten wiens verzoeke, in het jaar 1612, bij 's lands hooge overheid de naam van Heemskerk naar zijn gezegde heerlijkheid in Marquette veranderd is. In zijn geslacht bleef het, tot in het jaar 1665, toen zijn kleinzoon in diepe schulden geraakt zijnde, zich genoodzaakt zag, het den 29ste Januarij van dat jaar, aan den meestbiedende op te veilen, blijvende daarvan kooperesse Petronella, geb. Baronesse van Wassenauer Duivenvoorde, weduwe van den Heer Adriaan van der Myle, Heer van der Mijle, Bakkum, Dubbeldam, Bleskensgrave, St. Anthoniespolder enz. Deze nam het verlei op, den 9den Januarij 1686, en liet bij haar sterven Marquette na aan hare eenige, in leven zijnde, dochter Maria Agatha van der Myle, die het verlei nam den 21sten Julij 1702, en ongehuwd stervende in het jaar 1712 Marquette deed komen, aan hare nicht Wilhelmina Henriette van Rhede, gemalin van Wigbolt van der Does, Heer van Noordwijk, en Lid van de Hollandsche Ridderschap. Het verlei werd bij haar genomen den 17den December 1715, en na haren dood kwam dit huis aan haren zoon, Steven van der Does in wiens naam het verlei genomen is den 25ste Februarij 1717, kort waarna, te weten den 22ste Maart van dat jaar, dat aanzienlijk goed bij inkoop een eigendom geworden is van Mr. Joachim Rendorp, wordende hem de overdracht gedaan door vorengemelde Wigbolt van der Does, Heer van beide de Noordwijken, Langeveld enz. in hoedanigheid van vader en voogd van den voorgenoemden, zijnen minderjarigen zoon, Steven van der Does en dat wel » met al zijn toebehooren, molen, zwanen en alle andere goederen en renten, den voorschreven huize toebehoorende • mitsgaders de hooge heerlijkheid, daarin huizen en grachten van dien en twee roeden breedte uit hare grachten.”

Thans wordt het verlei: bezeten en bewoond door eenen afstammeling van gezegden Mr. Joachim Rendorp, namelijk door den Heer Jacob Rendorp van Marquette. Het was tot in het jaar 1828 een sterk gebouw van ongeveer 50 Nederlandse ellen in front, voorzien van twee vleugels, rijzende op de regter vleugel nevens den ingang van het voorplein een fraai torentje het dak uit, doch toen eenigzins vervallen zijnde, is de linker vleugel met een gedeelte van het front afgebroken, zijnde de regtervleugel en toren behouden gebleven en

aanmerkelijk vernieuwd. Tegen over het huis had men vroeger de overblijfsels van eenen ronden burg, den Leydschen niet ongelijk, in welke eertijds zoo men wil, een hooge toren, dienende tot eenen vuurbaak, zoude gestaan hebben. Dit gebouw is reeds in het jaar 1800 afgebroken. Het was op den huize Heemskerk als eene verzekerde en gevestigde plaats, dat Wouter, de eerste van dien naam, door den Abt van Egmond bestookt werd, en dat hij weigerde het leen van hem te verheffen, gelijk zijne voorzaten zulks gedaan hadden. Wouter stak derhalve op den laatsten dag van het jaar 1205, den molen van den Abt, benevens de daar naast gelegene stallingen van den Graaf, in den brand, doch werd, op bevel van Graaf Willem, uit het huis van Heer Dirk van Rietwijk geligt, waar hij eenen tijd lang in eene nauwe gevangenis bewaakt werd, tot dat op St. Pontianusnacht, vier schildboortige mannen en broeders, Jan, Cornelis, Jacob en Pieter genaamd, en te Egmond woonachtig, de wachters door een vreesselijk geschreeuw vervaard maakten, en deden vlugten, vervolgens, na het ter nedervellen van vijftien standhoudende bezettingen, Wouter verlost, en nog dienzelfden nacht naar Egmond bragten. Voor deze dienst schonk hij aan alle vier den adel, en gaf aan Jacob, welke het eerste in de kamer gesprongen was, den bijnaam van Der Kamere, Jan, die eenen bijl gedragen: ontving den naam van Jan Bijl, Cornelis, die geweldig geklopt had, werd De Klopper, en Pieter, die eene knods gedragen had, Kodde bijgenaamd. Deze geschiedenis, door onze oude voornaamste kronijkschrijvers te boek gesteld, versterkt het gevoelen niet weinig, dat reeds vóór het stichten van den burg of vesting door Willem II, Roomsche Koning, alhier een groot gebouw gestaan heeft. Wat dit gevoelen nog meer bevestigt, is het overgebleven zwaar muurwerk, hetwelk vroeger bij het tegenwoordig Marquette nog gevonden werd, en waaruit men zich desnoods, door eenen onderaardschen en verwulfd gang, in voormelden burg begeven kon. De sterkte en vastigheid van het tweede of bijgevoegd gebouw, bleek ook in het jaar 1558, wanneer de aanslag en toeleg der Kabeljaauwschen op Jonker Reinout van Brederode, Baljuw van, in de duinen van Castricum mislukt zijnde, eenige der voornaamste handdadigers, hunne toevlugt namen tot het magtig kasteel van Heer Wouter van Heemskerk, als genoegzaam verzekerd tegen de blakende gramschap van den Hertog Albrecht van Beijeren. Toen zij weinig tijds daarna, door gemelden Hertog, met eenen niet geringen drom van krijgsknechten belegerd werden, nadat alvorens Heer Wouter van Heemskerk, geweigerd had, om de gevlugte Heeren over te geven, verdedigden zij zich manmoedig, van den 15den November 1558 af, tot in Februarij van het volgende jaar, en dus gedurende een tijd van elf weken, tegen de menigvuldige aanvallen, vergezeld van alle soorten van bedreigingen, hun door den Heer Dirk van Polanen gedaan, aan wien Hertog Albrecht het bevel over dit leger toevertrouwd had, als zelf genoodzaakt zijnde, om, wegens eenige beroerten in Zeeland, derwaarts te vertrekken. De belegerden zouden zich nimmer overgegeven hebben, wanneer gebrek aan levensmiddelen hun niet daartoe had genoodzaakt. Ook waren de uiterlijke pracht en inwendige sterkte van dit ridderlijk huis, welke den Hoeksgezinde Kennemers reeds lang in het oog gelopen, en hun als eene scherpe doorn in den voet gestoken had, geenszins de minste redenen, waarom het, in het jaar 1426, door die van Kennemerland, onder het beleid van Willem Nagel, ingenomen en verwoest werd. Tot meerdere bevestiging dezer gebeurtenissen, verstrekken als nog de steenen kogels van onderscheidene grootte, de geraamten van menschen, gedurende het beleg gesneuveld, het menigvuldige puin, dat men hier uit den grond opdelft, en zelfs het overgeblevene muurwerk, op onderscheidene plaatsen, met andere steenen weder toegemetseld.

